

В ряді публікацій визнано, що миші є більш прийнятною моделлю для вивчення токсичних ефектів, спричинених тирозинемією, оскільки активність їх ТАТ аналогічна такій у людини. Щури ж, навпаки, не є адекватною моделлю через низьку активність ТАТ. Саме тому при обґрунтуванні допустимої добової дози більшості інгібіторів 4-ГФПД спираються на максимально недіючі дози (NOEL), встановлені в експериментах на мишах.

ГІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ДИНАМІКИ ВМІСТУ ФУНГІЦИДІВ КЛАСУ ТРИАЗОЛІВ В ПЛОДОВИХ ТА ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУРАХ

Бардов В.Г., Вавріневич О.П., Омельчук С.А., Гиренко Т.В., Благая А.В.

Інститут гігієни та екології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, м.Київ, Україна

Невід'ємною складовою інтенсивної технології вирощування плодкових, овочевих культур та виноградників є застосування хімічних засобів захисту рослин для боротьби з різними хворобами. Адже відомо, що ураження плодкових та овочевих насадженні грибовими, бактеріальними, вірусними хворобами знижує врожайність на 30-45 %. В Україні для захисту садів та овочевих культур зареєстровано понад 160 пестицидів, з них — 42 фунгіциди. Серед цієї групи препаратів третю частину складають фунгіциди класу триазолів.

Метою роботи була гігієнічна оцінка динаміки вмісту фунгіцидів класу триазолів (тебуконазолу, дифеноконазолу, пенконазолу) в плодах зерняткових, кісточкових, овочевих культур, винограді та зеленій масі рослин.

Дослідження динаміки вмісту тебуконазолу проведено після застосування препаратів Оріус на яблунях, виноградниках з нормою витрати 0,6 л/га та Натіво — на картоплі, моркві, помідорах, капусті, яблунях з нормою витрати 0,35 кг/га, виноградниках — 0,18 кг/га. Дослідження поведінки дифеноконазолу вивчали після застосування препаратів Скор на картоплі, помідорах з нормою витрати 0,5 л/га, Скор Топ — на яблунях, грушах, вишнях, черешнях (норма витрати 0,25 л/га), Квадріс Топ — на картоплі, помідорах з нормою витрати 2,0 л/га. Вивчення вмісту пенконазолу проводили після застосування препаратів Топаз на яблунях, персиках з нормою витрати 0,4 л/га, огірках (норма витрати — 0,25 л/га) та Скор Топ — на яблунях, грушах, вишнях, черешнях (норма витрати 0,25 л/га).

В ході натурного експерименту визначали фактичний вміст діючих речовин (д.р.) фунгіцидів класу триазолів в плодах овочевих, зерняткових, кісточкових, винограді та зеленій масі рослин. Для дослідження відбирали проби плодів та листя, починаючи з дня останньої об-

робки і через певні терміни (3-6 разів протягом вегетаційного сезону) до моменту збору врожаю. Визначення вмісту д.р. класу триазолів у відібраних пробах проводили методом газорідинної хроматографії.

Після обробки кісточкових та зерняткових культур найбільший вміст пенконазолу виявлено в зеленій масі рослин 0,1-0,08 мг/кг. В плодах (яблука, персики, груші, вишні, черешні) вміст пенконазолу був в межах 0,08-0,03 мг/кг, тебуконазолу (яблука) — 0,08 мг/кг, дифеноконазолу (яблука) — 0,1-0,04 мг/кг. Після обробки виноградників через 7 діб вміст тебуконазолу у винограді визначався в кількостях 0,3-0,06 мг/кг. В овочевих культурах початковий вміст дифеноконазолу складав 0,1-0,14 мг/кг, пенконазолу — 0,04 мг/кг, тебуконазолу — 0,2-0,1 мг/кг. В подальші терміни дослідження вміст д.р. класу триазолів в плодкових, овочевих культурах та винограді поступово знижувався. При зборі врожаю сільськогосподарських культур вміст д.р. класу триазолів — тебуконазолу, пенконазолу, дифеноконазолу не виявлено (нижче межі кількісного визначення методу) та, відповідно, не перевищували встановлені гігієнічні нормативи триазолів в плодах досліджуваних культур.

Виходячи із принципу комплексного гігієнічного нормування та встановлених для д.р. класу триазолів гігієнічних нормативів, нами розраховано можливу кількість їх надходження в організм людини з харчовим раціоном: тебуконазолу — 1,485 мг, пенконазолу — 0,171 мг та дифеноконазолу — 0,105 мг. Виходячи з питомої ваги продуктів в раціоні людини, розраховано сумарне надходження залишків пестицидів з усім комплексом продуктів: тебуконазолу — 0,0567 мг, пенконазолу — 0,008 мг та дифеноконазолу — 0,0749 мг. Таким чином, з іншими харчовими продуктами в організм людини може надійти 1,428 мг тебуконазолу, 0,163 мг пенконазолу та 0,03 мг дифеноконазолу.

Висновок: встановлено, що за умов дотримання встановлених агротехнічних та гігієнічних регламентів безпечно застосування фунгіцидів класу триазолів вирощена продовольча продукція є безпечною для населення.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ БЕЗПЕЧНОСТІ ОВОЧІВ, ВИРОЩЕНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ БАКОВИХ СУМІШЕЙ ПЕСТИЦИДІВ

Омельчук С.Т., Бардов В.Г., Пельо І.М.*

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ, Україна

Останнім часом для захисту овочевих культур від шкочинних агентів застосовують бакові суміші пестицидів. Це сприяє запобіганню розвитку резистентності шкідників, зниженню норм витрати пестицидів, а отже, зменшенню

пестицидного навантаження на людей і довкілля.

Використання сумішей дещо ускладнює здійснення санітарного нагляду за їх застосуванням, зокрема, за якістю повітря, ґрунту, харчових продуктів.

Враховуючи викладене, нами проведена гігієнічна оцінка динаміки залишкових кількостей пестицидів в овочах, вирощених із застосуванням 15 бакових сумішей, запропонованих фірмою "Сингента", Швейцарія.

Обробка результатів власних досліджень, з використанням емпіричних моделей опису процесу розкладання пестицидів в овочах, дозволила нам розрахувати тривалість їх деградації в кожній досліджуваній культурі на 50 (τ_{50}), 95 (τ_{95}) і 99 (τ_{99}) відсотків.

Порівняльний аналіз компонентів в межах кожної суміші за параметрами їх деградації, а також за іншими гігієнічними характеристиками, з урахуванням кількісного співвідношення препаратів у суміші та вмісту діючої речовини в препаратах — компонентах сумішей, дозволив нам визначити лімітуючий компонент кожної суміші, за яким доцільно здійснювати санітарний нагляд при їх застосуванні.

Встановлено, що застосування в овочівництві 11 із 15 досліджених сумішей є безпечним з позицій гігієни харчування.

Чотири суміші, до складу яких входять препарати з діючою речовиною Cu^{2+} потребують посиленого контролю, оскільки за стабільністю в рослинах мідь належить до I класу небезпечності за "Гігієнічною класифікацією пестицидів за ступенем небезпечності" ДСП 8.8.1.2.002-98. Проте, їх застосування в бакових сумішах з іншими препаратами дозволяє суттєво знизити норми витрат препаратів, виготовлених лише на основі міді.

Вищевикладене підкреслює необхідність наукового обґрунтування методичних підходів до застосування бакових сумішей особливо в умовах приватних господарств.

ТОКСИКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ДОПУСТИМОЇ ДОБОВОЇ ДОЗИ СУЧАСНОГО ІНСЕКТО-АКАРИЦИДУ ТЕБУФЕНПІРАДУ

Коршун М.М., Семененко В.М.*

Кафедра гігієни та екології, Інститут гігієни та екології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Значних збитків майбутньому врожаю в яблуневих насадженнях завдають шкідники та збудники хвороб на початку вегетації в ранньовесняний період. В боротьбі з ними провідна роль належить хімічному методу, а саме використанню інсектицидів та інсекто-акарицидів, серед яких — сучасний препарат Масай виробництва фірми

БАСФ, Німеччина. Діючою речовиною цього інсекто-акарициду є тебуфенпірад — сполука з класу піразолових карбоксамідів, препарати на основі якої раніше в Україні не застосовували.

Мета роботи — токсиколого-гігієнічна оцінка тебуфенпіраду та наукове обґрунтування його допустимої добової дози для людини.

Проведена експертно-аналітична оцінка матеріалів досьє, даних літератури та Інтернет-сайтів щодо токсичності для лабораторних тварин різних видів в дослідях різної тривалості, метаболізму, токсикокінетики та віддалених наслідків дії тебуфенпіраду.

Встановлено, що тебуфенпірад при одноразовому введенні у шлунок та нанесенні на шкіру є малотоксичним і згідно з ДСанПіН 8.8.1.002-98 "Пестициди. Класифікація за ступенем небезпечності" відноситься до IV класу небезпечності. Розбіжностей у чутливості тварин різної статі до тебуфенпіраду при одноразовому надходженні у шлунок на рівні смертельних доз не спостерігали: коефіцієнт статевої чутливості становить 1,7 для щурів та 1,1 для мишей. Одночасно щури виявились більш резистентними до тебуфенпіраду, ніж миші: коефіцієнт видової чутливості становить 3,6 і свідчить про виражену видову чутливість. За гострою інгаляційною токсичністю тебуфенпірад можна віднести до II класу небезпечності. Речовина не подразнює шкіру (IV клас), слабо подразнює слизові оболонки (III клас) та є слабким алергеном (III клас).

Багаторазове надходження в організм тварин тебуфенпіраду спричинює анемізуючий ефект та структурно-функціональні зміни печінки. При цьому виявлено виражену видову чутливість: найчутливішим видом тварин в субхронічному та хронічному експериментах, на відміну від гострого дослідження, виявились щури, далі — собаки та миші.

Тебуфенпірад не має генотоксичного потенціалу, не проявив канцерогенної активності в експерименті на мишах, але спричинив підвищення частоти доброякісних пухлин у щурів-самців в дозах на рівні та вище максимально переносної за критерієм зниження маси тіла. Це дозволило віднести тебуфенпірад за мутагенною активністю до IV класу небезпечності, за канцерогенною активністю — до III класу. Речовина не впливала на репродуктивні параметри та не чинила тератогенної дії.

Інтегральний клас небезпечності тебуфенпіраду — II (лімітуючий показник — інгаляційна токсичність). Згідно з класифікацією ВООЗ, тебуфенпірад віднесено до III класу небезпечності, згідно з класифікацією US EPA (Агенція з охорони навколишнього середовища США) — до II класу (лімітуючий критерій — гостра пероральна токсичність для мишей).

Найменший NOAEL тебуфенпіраду встановлений за системною токсичністю в хронічному